

FLOR DE CARD

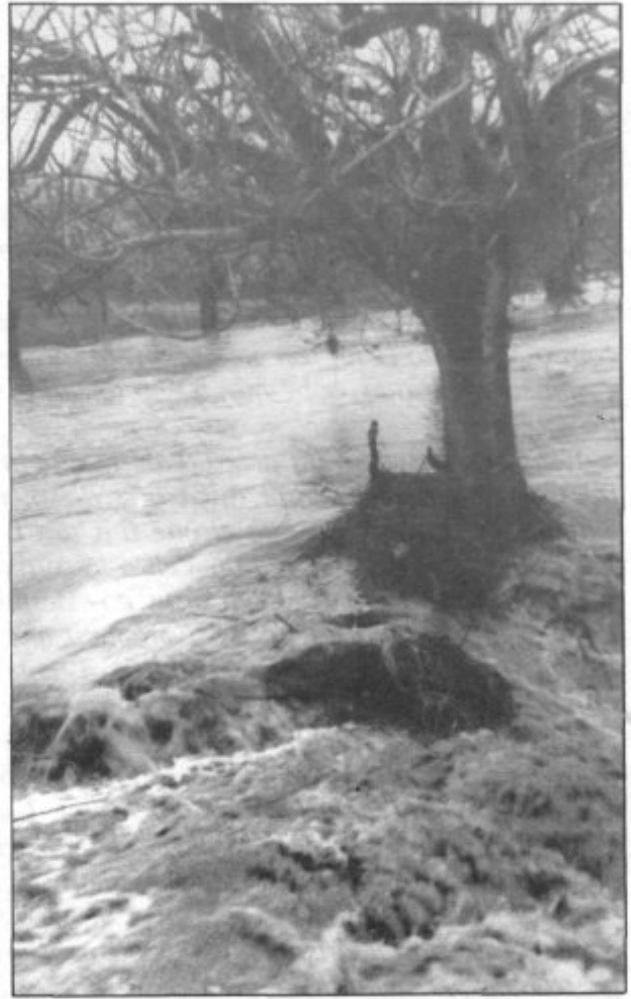
SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

Josep Canet
Creu, 11-1er
07530 Sant Llorenç

GENER DE 1991 * Nº 168

A
I
G
U
A

V
A
A
A
!!

LA PLAÇA

D'un any ençà però darrerament amb una mica més d'insistència, s'està parlant de la possibilitat de que l'Ajuntament compri un solar per mirar d'engrandir la plaça Nova, amb l'encomiable intenció de treure un cert profit per al poble de la desgràcia que suposà l'esbucament de la casa de Joan Lull, al carrer Major.

Al nostre veure es tracta d'una iniciativa que hauria de comptar amb el recolzament de tota la població, encara que s'hagués de pagar un preu superior al de la cotització actual, ja que ocasions com aquesta no se'n presenten sovint i si ara es deixa passar podria esser bé que no en tenguéssim altra mai més.

Però, si s'arribàs a un acord, caldria que la nostra Corporació posàs una mica més d'esment en embellir la nova plaça que el que fins ara ha demostrat per la placeta del Pou Vell o la sortida del poble cap a Artà, que és llastimós que després de tants d'anys encara estigui de la manera que està. No basta que els polítics pressumeixin d'ecologistes i amants de les zones verdes, signant programes durant la campanya electoral, sinó que cal posar-se a fer feina per **humanitzar** una mica el nostre poble, talment com ho estan fent a Cala Millor. Està bé que s'ampliï el nostre patrimoni municipal, sempre que s'estigui disposat a cuidar-lo així com toca.

I si no fos possible arribar a un acord seria d'agrair que els propietaris afectats agilitzassin un poc els tràmits per acabar d'enllestir allò que està començat, a fi d'evitar molèsties als vianants i de que la plaça no oferís un aspecte tan deplorable.

ARBRES

Dies passats les escoles de la contrada havien organitzat una sembrada de pins al Coll dels Vidriers, però no la pogueren dur a terme per mor del mal temps. Suposam que passaran l'activitat a un altre dia més adient.

¿No seria possible que els ajuntaments també n'organitzassin una altra per a què fossin els adults els qui, un diumenge, col.laborassin a la repoblació de les nostres muntanyes? Creim que ja hi ha un nombre prou elevat de gent sensibilitzada amb el problema que estaria disposada a col.laborar-hi si es veia motivada per una campanya adequada.

Flor de Card

Revista d'informació general de Sant Llorenç des Cardassar.
 Carrer de Sant Llorenç, 36.
 Telèfon: 569119
 Publicitat: Maria Galmés * Telèfon: 569509
 Gener de 1991
 Número 168
 Edita: Centre Cultural Card
 Imprimeix: *Apóstol y Civilizador* (Petra)
 Dipòsit legal: 765-1973
 Director: Josep Cortès i Servera
 Consell de Redacció: Felip Forteza
 Maria Galmés
 Guillem Pont
 Guillem Quina
 Antònia Servera
 Guillem Soler
 Miquel Sureda

Col.laboren

		Portada
Josep Cortès	Aigua va!	8
	A Antònia Tous	14
	Espipellades	14
	Centenari municipal	3
Guillem Pont	Els 4 clotets	20
	Sant Llorenç, anir	7
Sol, i de dol	Guerra/Rua	7
	Activitats del grup	10
Flanagan	Batec	8
	La negra	9
Ramon Rosselló	L'assalt de Ciutadella	12
Pere J. Santandreu	El mal	12
Trencapinyons	Terra d'aquí, terra de qui?	13
Pepe Dagnino	Carta a Antoni Cuc	15
Jerònia Mesquida	Normes Subsidiàries	16
Xesc Umbert	El temps de desembre	17
	Resum de 1991	18
Maria Galmés	Si lleu...	18
	Demografia	19
Antoni Sansó	Comptabilitat	19
	Exposició	19
Francesc Clapés	Costums	
Bel Nicolau	Distribució	

Nota

Els articles apareguts en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus propis autors.

1

1 Patriot = 100.000.000 pts.
1 Avió = 3.000.000.000 pts.

Quants de tractors es comprarien amb cada Patriot?
Quants d'hospitals es farien amb cada avió que cau o desapareix?

3

També diuen que és la guerra de la televisió (no sé si es feia referència a l'espectacle o a la manipulació). I la guerra de les mentides.

Ningú no diu la veritat. Ni els moros ni els altres.

Excuses.

La ONU que segueix mostrant els peus, com sempre.

Els americans que són els bons, com sempre. I segurament encara hi fan negoci.

Burrades de despeses i morts. Tot pels duros que representa el petroli. Ni justícia, ni invasions, ni democràcia, ni ordre mundial, ni poble palestí, ni pamplines: duros.

Certament he de confessar que som un incult amb temes de lògica estratègica i d'ordre mundial; però potser el lloc més escaient per aquest tal Saddam Hussein i per aquest tal Bush -amb tota la cort que l'enrevolta- seria, com deia un periodista l'altra dia, el manicomi.

O bé, com deia un infant, una habitació aïllada perquè, un i l'altre, s'omplissin la cara de dits, si barallar-se és el seu gust.

SALGAMOS DE LA PREHISTORIA...

2

Diuen que és la guerra de l'alta tecnologia. Fins i tot la televisió mostra com els missils entren pel portal, en lloc d'esbucar la casa.

Però, malgrat tot, l'enfrontament entre un país del tercer món i les forces occidentals (la majoria dels països rics), es va allargant, i es van sumant morts.

Talment com a l'Edat Mitjana, on lluitaven amb espases i solament quan feia solellet.

Quin merder que és aquest món que ens ha tocat viure!

Segons com es mira, seguim vivint a la prehistòria. La guerra segueix essent cruel -i com més va, més-. Tots paguen la decisió d'uns pocs.

4

També es parla de *Nou Ordre* mundial.

Què deu ésser això?

Hi haurà un repartiment de riquesa més just? Es fondran les barreres entre el Nord i el Sud?

O bé els països rics seran més rics i els pobres més pobres?

¿No seran, tal vegada, els mateixos que posaran mà a la tortada del petroli?

¿No seran, tal vegada, els de sempre -els pares i familiars dels morts, que generalment no tenen res a veure amb els interessos de les multinacionals- els qui ploraran?

Guillem Pont

Sa revista, davant sa gran proliferació d'hipermercats que darrerament s'han posat ha volgut plantejar aquest fet a un parell de botiguers. Consideràrem que una tertúlia podia esser un bon lloc per a que tots hi diguessin la seva, per això vàrem convidar ses següents persones, a ses quals, com sempre, agraim sa seva assistència:

Na Magdalena Sansó "Pisca", botiguera de tota sa vida, na Maria Nadal "Gorriona", botiguera novella, en Pere Galmés "Tiana", botiguer també experimentat i en Bernat Brunet "Busco", propietari de dos supermercats d'explotació familiar, al contrari d'ets altres tres, que ho són de botigues petites.

Els són botiguers que veuen canviar de manera molt accelerada sa seva manera de fer feina. Tots recordam quan a ses botigues no venien res empaquetat i diàriament sa gent comprava a la menuda i just lo que necessitava p'es dia. Tot ho mesuraven o pesaven i, és clar, sa picaresca jugava un paper important en sos beneficis d'es botiguer. Molts hem sentit parlar o hem vist balances trucades i mesures de capacitat -com almuds o barce-

d'emmagatzemar més quantitat de coses i s'exposava a que li tornàs dolent i ningú no li canviava res. I també havia de jugar molt amb s'astúcia. Un botiguer de sa tertúlia va contar una anècdota que me va agradar molt. Es aquesta: "En temps de sa fam, quan hi havia cartilles de racionament, a una certa botiga hi dugueren un caramull molt gros de patates que, a preu de tasca, anaven a 50 cèntims es quilo. Es botiguer havia de fer una feina da per pesar a la menuda tot allò i arregar es cupons i, certament, es beneficis eren molt petits. I quina la va pensar es botiguer? Idò aquesta: va triar totes ses més xereques i podrides i les va plantar davant es caramull. Quan es client anava a retirar ses patates agafava una pala grossa i, més o manco, s'establia es següent diàleg:

-Però botiguer! I què me donau? An aquestes tan podrides no les vull.

-Filleta meva, arreu. Momprenràs que me n'han duit es quilos que he de donar amb sos cupons...

-Bé, idò no me'n doneu, que an això ho hauré de donar an es porcs.

D'aquesta manera a aquell botiguer li quedaven uns quilos que ningú no retirava i que ell podia vendre a bon preu. Per descomptat que jo no pos en dubte s'honoradesa d'es botiguers ni molt manco. Ara mateix aquestes coses són impossibles perquè tot està molt controlat, amb dates de caducitat, etc. Només volia fer veure de quina manera han canviat ses coses en relativament pocs anys.

Aina Salas.- Mos podríeu parlar un poc d'aquest fet que estam visquent? Pertot arreu desapareixen botigues petites en benefici d'aquestes àrees comercials grans: hipermercats, grans magatzems... Voltros tocau més sa part d'alimentació, però això passa a tota casta de comerços.

Bernat Brunet.- Una cosa està molt clara: es peix gros se menja es petit. Jo ho he pogut tocar amb ses mans quan he posat una botiga més grossa que sa que teníem. T'afilies a una cadena i fan una casta de coses que no hi ha cap petit que ho pugui suportar, però necessites una força financera molt important per poder seguir es ritme que imposen aquestes cadenes. A un com jo p'entura li convé més deixar anar ses cadenes i comprar més en petit. Però sempre que n'hi haguí s'ha de comprar molt. Vull que quedi molt clar que es botiguers d'es pobles no estfen ningú quan venen es gènero vint duros més car que en es

Ses botigues

Textes: Aina Salas
Fotos: Maria Galmés

A la fotografia, d'esquerra a dreta: Bernat Brunet, Maria Nadal, Magdalena Sansó i Pere Galmés.

lles- amb doble fons o que semblen més gruixades que lo que pertoca. Ara tot està controlat -de la qual cosa, per descomptat, mos n'hem d'alegrar es consumidors- però que deixa sa feina d'es botiguer simplement com sa d'un dependent o, més concretament, d'un caixer. Tothom va agafant lo que vol d'es prestatges, degudament empaquetat, i es botiguer fa es compte i cobra. Es ben clar que també té molta feina de col·locar es gènero i ade-sar es seu comerç, però no és això lo que jo vull dir. Pens que abans un botiguer era un comerciant més arriscat que havia

llocs grans. Es seu poder financer és petit i no poden comprar grans quantitats i, per tant, ho han de vendre molt més car. Jo ho sé cert perquè he tengut botiga petita molts d'anys i ara en tenc una de mitjana -perquè comparada amb sos grans hipers només és mitjana- idò quan vénen es proveïdors a vendre sa diferència és abismal.

Magdalena Sansó.- Es impossible comprar a uns preus semblants.

Bernat.- Jo he hagut de deixar una cadena perquè m'obligaven a comprar grans quantitats. Això te rovega si no tens molt de capital. Amb sa cadena que tenc ara fa més bon fer feina, perquè te deixa es gènere més així com vols i no has de tenir tant d'estoc.

Magdalena.- An es petits, la casa mateixa, Bernat, mos ho duu més car que com tu ho vens, que no és així? Una vegada vaig comprar una quantitat important d'un determinat gènere perquè era una oferta an es botiguers. Vaig anar a una cadena d'aquestes que has de comprar sa caixa, i a un altre lloc ho vaig trobar a un preu més barat només comprant una caixa. Crid per telèfon an es venedor i li dic que vengui a retirar es gènere perquè m'havia estafat. Idò ell me va explicar que això era una oferta que s'havia feta, molt important, p'es fill de la casa. D'això fa molts d'anys i només ho dic perquè ja començaven a fer coses rares amb sos preus.

Bernat.- A Cala Millor hi ha botigues que vénen a comprar a canostra. Ses ofertes, és clar.

Magdalena.- Es que les surt més bé de preu.

Bernat.- També he de dir que a ses botigues de poble, es botiguers no s'a-

treueixen a posar ofertes.

Pere Galmés.- Ses ofertes en es pobles no les se creuen, maldament ho possassis més barat que a Contínente. Un poble no ho creu. Es allà que ho vol, no aquí.

Magdalena.- Té raó en Pedro. Es allà que ho volen.

Bernat.- Jo s'únic avantatge que hi veig és que compra més quantitat.

Pere.- En petit no se fa res, ja ho sabem. Tu hi has viscut dins una botiga. Ta mare vos hi va pujar a tots fent una feinada. Idò ara és igual. Dins Sant Llorenç no hi ha cap hipermercat sobretot perquè sa gent no s'ho creu.

Bernat.- Jo crec que dins Sant Llorenç, una superfície d'uns 300 o 400 metres, que ho tengui tot, podria funcionar molt bé.

Magdalena.- No, Bernat, no ho crec.

Maria Nadal.- Hauria d'estar molt ben muntat i pertànyer a una cadena important.

Pere.- Molt ben muntat i que només n'hi hagués un... Però ses botigues li farien mal.

Magdalena.- Vendrien a comprar ses ofertes a ses fruites i verdures si eren de primera. Lo altre ho anirien a comprar a fora. A un poble sempre pareix més bo lo d'enfora que lo de dedins.

Bernat.- Lo de sa fruita i sa verdura s'ha de cuidar moltíssim. Jo, cada dia, personalment, vaig a comprar aquest gènere i en veng molt. He de dir que me top amb botiguers petits i me pareix que de cada vegada en compren manco.

Pedro.- Idò aquí ses botigues s'han acabat.

Maria.- Sí, això és claríssim.

Magdalena.- I hem de dir que a ses botigues d'es pobles tenim una fruita i una verdura molt més bona que en ets hipers. Es molt cara, però només duim primera qualitat. Però sa gent, lo que comenta és que ha comprat plàtans, per exemple, 100 pessetes més barats. Però no és lo mateix, ni de molt.

Bernat.- Jo vull ser com un verdurer de poble. Vull lo millor.

Pere.- Es llastimós haver de veure que tu t'aixeques cada dia a les 5 d'es matí per anar a dur lo millor, i es dijous veus passar unes lletugues amb un pam de metxa, i tu te quedes lo bo. No ho dic per gelosia, tothom ha de fer lo que li convengui... I an això ho has de sofrir perquè sinó pots tancar.

Bernat.- Es ben ver que es poble no ho sap agrair a tot això.

Pere.- Avui tot costa molt i ets imposts són molt grossos, pagues una ani-

malada. Pareix que una botiga sols no ho ha de poder treure. Jo ho aguant perquè ja som a ses darreres, però un jove crec que s'hi moriria de fam.

Maria.- Si no tens una altra cosa no hi pots viure.

Pere.- Tots es que havien de menester sa botiga per viure l'han haguda de llevar. Es que l'aguantam és per tenir un

afegitó.

Maria.- Si has de posar qualcú extern que t'ajudi ja hi fas quebres.

Pere.- I passa que aquests grossos sols no compren es gènere. Ses cases comercials els paguen un lloguer de ses estanteries perquè tenguin es seu gènere exposat. Moltes vegades només paguen es que han venut.

Bernat.- Es cert. A mi, sense jo demanar res, m'han vengut a oferir doblers perquè determinat gènere estigui a unes certes estanteries.

Pere.- Idò això no és comprar gènere. Es comprar doblers.

Bernat.- Es resultat d'això és que pots guanyar molt poc damunt es gènere perquè sempre tens es doblers d'es lloguer. Sense cap condició de res te donen una quantitat i és clar que te convé molt.

Pere.- A sant Llorenç ningú vendrà a cameva a oferir-me res de tot això.

Magdalena.- No podem de cap manera compatir amb aquestes coses, perquè si se romp una cosa que tens damunt ses estanteries llogades, tampoc no la perds, si no és teva.

Bernat.- No és exactament així, és gènere és meu...

Pere.- Això són negocis i aquestes coses han d'existir.

Maria.- Només és que no tenim ses mateixes condicions.

Pere.- Au idò, què hem de fer? Es sa llei d'es més fort, i si no te convé t'has de retirar.

Bernat.- Ses diferències són massa grosses. Aquestes cadenes importants tenen gent molt preparada per anar a fer ofertes an es distribuïdors, i compren en quantitats fabuloses. En fi, que és mol diferent.

Pere.- Ara, si vols menjar barat i bé, ves a sa botiga d'aprop, perquè a una dona, si no l'hi menes rodona de panxa, es capritxos te surten molt cars. I vos assegur que m'agradaria tenir sa botiga devora un gran híper. Sé cert que vendria molt més, perquè també hi ha molts d'ulls que dormen.

Maria.- Se compren moltes coses que no són necessàries.

Aina.- Hem de dir que, gràcies a Déu, se pot permetre consumir molt.

Pere.- Alerta que no hàgim de retrassar trenta anys i ets hípers peguin s'esclat fort...

Bernat.- Per què?

Pere.- Perquè sa gent no hi podrà anar.

Bernat.- I és que per pegar de nas basten dos dies.

Pere.- Tens raó, dos dies basten.

Bernat.- Es *Gigante* de Sa Coma va començar amb 70 de personal i ara només són 40.

Pere.- Déu vulgui que en Xesc Forteza hagi de tornar fer una cançó d'es *boig de sa família*, però al revés. No hi ha temps que no torn, i, repetesc, que Déu vulgui que amerri fort!

Bernat.- No, jo no vull bravejar res. Es bo de fer, a vegades, que surti a s'enrevés.

Pere.- Però, en fi, res petit ha fet res mai, ni fa 40 anys, ni 50, ni ara. Han viscut, però poca cosa més.

Aina.- Lo que hauríem d'aclarir, l'amo en Pedro, és si ara se pot viure i treure es jornal dins una botiga. Perquè abans tothom se defensava amb lo seu, maldament fos poc, i això ja ho discutírem amb sos pagesos.

Pere.- T'ho creus que es pagesos no se defensen?

Aina.- Va quedar ben clar que no poden anar de cap manera. Ses ametles no valen res, ni res d'es camp de per aquí.

Pere.- Bé, tens raó. Darrerament és un desastre. Jo parlava de fa 8 o 9 anys, que jo vaig tocar això de ses ametles. Es problema més gros és haver de pagar tants d'imposts.

Magdalena.- Si una botiga ha de tenir personal, o si has de llogar qualcú que t'ajudi dins sa casa, jo crec que ni hi menjarà es botiguer.

Pere.- D'una botiga mai s'ha pogut treure per tenir una criada, ni d'es jornal tampoc. Avui amb dos jornals també ho gasten a tot, es gastos són grossos i arraconen poca cosa.

Bernat.- Dos jornals aixímateix són doblers...

Aina.- Jo crec que amb dos jornals avui se pot viure bé.

Pere.- Si vénen de fora, han de pagar lloguer de casa i tenen dos o tres allots, creu-me que és ben complicat.

Aina.- A un que no té res sempre li ha estat molt difícil començar a tenir...

Bernat.- Ara també podem tocar un tema d'es que no n'hem parlat. Es cert que ets hípers fan mal a ses botigues, però ara, en es poble hi ha set o vuit botigues i abans n'hi havia una vintena. A ses botigues que hi ha les fan mal ets hípers, però abans les en feien ses altres botigues. Vull dir que quan una cosa dóna tot d'una tens competència.

Maria.- Només és que ara ses botigues hem quedat p'es fallos que fa sa gent quan va an ets hípers. No és que jo ho trobi gens estrany. Sa gent ha d'aprofitar ses ofertes.

Pere.- I és ben clar que és així. I a més és agradable anar allà: hi ha de tot, molt ben compost i net. Noltros, a ses botigues, per molt que hi facem no ho podem tenir tan bé. Però, en fi, jo tampoc ni hi veig tanta diferència amb so guanyar d'abans a ara. T'has de moure molt i fer molta feina, però més o manco és com sempre.

Magdalena.- I abans sí que en fèiem de feina! Es temps d'es dinar t'aixecaves dues o tres vegades per no-res, i no hi

havia dissabtes ni diumenges.

Pere.- I ttampoc no és cert que s'hagin llevat tantes botigues.

Bernat.- En lleven i en posen.

Pere.- I clar! Per exemple, en es forns abans només feien pa i ara despatxen de tot, i bé que fan. Ja que estam perduts per això, tothom que faci es cap viu.

Aina.- Per jo, com a consumidor, he de dir que he de comprar allà on me convengui més.

Bernat.- An es consumidor li convé molt comprar a grans superfícies. Li han ajudat molt...

Magdalena.- A gastar molt li han ajudat!

Bernat.- A gastar? Vetua-d'ell, a gastar molt!

Pere.- Aquests jornalers que compren tant en ets hípers, dia 15 ja no tenen ni rebost ni doblers. Jo ho he sentit dir an això.

Bernat.- Això ja ha passat. I a més, sempre hi ha gent que no se sap administrar. Has de comprar lo que necessites.

Maria.- Jo tenc un aigovés petit i només és una botigueta, però és agradable tenir una botiga. A lo millor vénen a comprar poquet, però saps totes ses notícies, xerres un poc...

Bernat.- No necessites diaris.

Aina.- I no seria un poc mort un poble si desapareixessin ses botigues?

Maria.- Jo no crec que desapareixin de tot, sempre tendran clients, per poca cosa, però...

Pere.- I també hi ha negosis grossos que han fet ui, però és petit no en fan.

Bernat.- A un gros és es supermercat que fa ui, l'amo no. Abans de quebrar ja

s'ha retirat. El dóna de quebres, no paga ningú i no passis pena per ell. A un com noltros mos sonen fort. Sempre hi ha excepcions de mal maneig, és clar. Si a un negoci l'amo no és es primer que hi va i es darrer que se'n torna, alerta mosques...

Moltes gràcies an ets assistents per sa seva col.laboració. De tot cor els desig lo millor p'es seu negoci. An es petitets els agraes profundament, apart d'es servei que me puguin donar per s'avinentesa d'es seu comerç, aquestra xerradeta que puc fer amb ells a qualsevol hora d'es dia, maldament que a caseva hi vagi per poca cosa més que per una capsa de mixtos.

Guerra/Rua

Els sotasignants, en representació del grup *Sol, i de dol*, vos
EXPOSAM

Que l'actual situació bèllica mundial provoca la mort d'essers humans, que tenen el mateix dret a la vida que nosaltres mateixos. Amb això volem negar qualsevol possible justificació per a la guerra: ningú no pot decretar la mort de persones (perquè tothom és innocent si el càstig que es vol imposar és motivat per l'afany de domini econòmic).

Els llorencins veim que tota la nostra estructura social es pot enfonsar (mercat turístic, esperança d'un futur millor, etc) a causa d'un conflicte que mai no ens podrà resultar beneficiós. Podem dir que tot va bé, que llueix un sol que crema les teules. Sabem ben cert que estam de dol, que els nostres drets ens fugen de les mans com qui no-res.

Com vós sabreu, molts d'ajuntaments de l'estat han suspès els actes que s'havien previst per **Sa Rua**, o festa de freses. Així també, corporacions municipals illenques han anul.lat el programa festiu per solidaritzar-se amb les morts que es cometen. Creim que per ètica i civisme hauríem de seguir el mateix exemple. Per tot això vos

DEMANAM

Que l'Ajuntament de Sant Llorenç, com a rebuig de la guerra del Golf Pèrsic, no realitzi les activitats de **Sa Rua-91**. Expressariem d'aquesta manera el nostre condol profund a totes les víctimes d'una guerra (que sempre és inútil).

En cas que l'Ajuntament no pugui tornar enre el programa previst, trobam adequat que, almanco, faci un manifest durant els actes, a favor de la pau.

Activitats

del grup "*Sol, i de dol*"

Dia vint-i-nou de desembre, el grup llorencí *Sol, i de dol* va organitzar una sèrie d'activitats adreçades a tot el poble, amb uns objectius específics. A les sis del capvespre hi hagué un *Concurs de dolços tradicionals mallorquins*, amb una dotzena grossa de participants. Hem d'agrair la bonā col.laboració dels tres forns llorencins -Forn de ca'n Pou, de ca'n Monito i Forn Nou-, així com també la col.laboració de la floristeria "Card en Flor", acabada d'inaugurar a Sant Llorenç, com a patrocinadors. També donam les gràcies als membres del jurat, que de tot d'una es prestaren a col.laborar-hi. Són els següents: Tomeu Caldentey, estudiant de cuina; Antònia Garcia, experta en dietètica; Jordi Guille, professor de cuina; Catalina Llorens, del forn de ca'n Pou; Jeroni Llodrà, del de ca'n Monito; Francesca Galmés, del forn Nou; i Antònia Pont, cuinera professional. Ara que tenim una bona ocasió volem encoratjar tots els participants d'enguany (que animarem molt la festa) i a tot el poble perquè l'any que ve hi participin. Gràcies a tots!

Devers les vuit (i deim "devers" perquè férem una mica tard) començà una conferència-debat que impartí el Dr. Josep A. Grimalt, professor de la U.I.B. La nostra sorpresa fou majúscula perquè en arribar a la sala, la trobàrem tota plena, cosa que no ens esperàvem. Aquest fet ens ha animat a seguir endavant,

organitzant-ne. No volem oblidar que aquest acte fou possible gràcies al patrocini de "la Caixa", que ens oferí una bona rebuda ja des de la nostra proposta inicial.

Ja passat Nadal, damunt festes de foguerons, s'inaugurà una exposició d'escultura i tapissos, realitzats per na Maria Isabel Ballester i n'Enric Molina, respectivament. Férem ús de la sala d'exposicions de "Sa Nostra". Tant a l'entitat que gustosament ens cedí la sala com als artistes col.laboradors els estam totalment agraïts.

Si hi ha qualcú que vulgui suggerir-nos activitats que resultin interessants per a Sant Llorenç, o que hi vulguin formar part, recordam que estam oberts a tothom. Basta que ho digueu!

Grup Sol, i de dol

JOIERIA FEMENIAS

Llistes de nocés Objectes de regal

Carrer Rector Pasqual, 8 * T. 569072

A Antònia Tous

Quan el mes passat vaig llegir la nota d'aclariment que n'Antònia Tous em va donar per publicar a la revista, he de reconèixer que vaig quedar de pedra. ¿Seré tan despistat -vaig pensar- que em demanaren una entrevista per parlar d'en Guillem de Sa Bagura i no em vaig recordar de comparèixer-hi, amb tot el que a nivell personal li dec? Tot d'una vaig agafar el telèfon per aclarir què en sabia, ell, de tot això, i, si fos el cas, demanar-li disculpes per l'inexcusable oblit. En Guillem, emperò, sorprenentment, va romandre tan astorat com jo, i la meua era, per lo que em va dir, la primera notícia que en tenia.

Un parell de dies més tard em vaig topar amb en Tomeu de Ses Sitgetes i també li vaig voler demanar de què anava l'assumpte, perquè estava ben endarrer de sebre-ho; i en Tomeu, deu reals de lo mateix, em va dir que tampoc no en sabia res. -¿Per què no em fas el favor de demanar-ho a la teua filla, ella que era una de les tradicionals dels campaments, i per ventura ens en sabia donar clarícies?- L'endemà em va telefonar per confirmar-me el que ja començava a sospitar, que ella tampoc no en sabia res. L'única referència que, diguem, s'hi podria semblar una mica era que, fa cosa de dos anys, volgueren presentar-se a un concurs del Consell amb un treball sobre el Card en Festa, per al qual en Tomeu els va suggerir que consultassin Flor de Card, que allà l'hi trobarien gairebé tot, però que d'allò d'en Guillem de Sa Bagura del febrer del 90 no n'havien sentit parlar.

I si jo no tenc coneixement de res del que diu n'Antònia, ni en Tomeu de Ses Sitgetes tampoc -i això que segons ella els havia atès tan bé-, ni el propi Guillem de Sa Bagura tampoc, què en deduirem? Personalment ho tenc ben clar: o que la característica principal de n'Antònia Tous és la imaginació o que confon la fantasia amb la realitat.

Però no acaba aquí la meua perplexitat. Suposant que fos ver que no vaig assistir a l'entrevista -que un oblit el pot tenir tothom, encara que no sigui aquest el cas- i que la distracció fos tan censurable que anul·lès totes les activitats que he duit a terme durant gairebé vint anys, no consider just que també tiràs per terra la feina d'aquests més de 500 llorençins que han col·laborat amb el Club

Card o amb alguna de les seves branques, ja que n'Antònia, a la seva entrevista no critica en Josep Cortès, sinó la totalitat del Club Card. Jo, francament, ho consider tan exagerat com injust.

I si exagerat és qüestionar la dedicació de tanta gent per mor d'un insignificant -i, per lo vist, inexistent- detall, ¿què me'n direu de la punta de l'iceberg? ¿Vol suposar n'Antònia que a Sant Llorenç hi ha una organització secreta, de la qual ella ha sabut destriar que jo n'era el cap visible, que està capficada en aturar totes les noves manifestacions culturals que puguin fugir del seu control, talment un contuberni judeo-masònic d'aquells que s'usaven abans? Si és així, jo, la veritat, crec que m'ho faria mirar, que aquestes manies persecutòries probablement produïdes per la manca de protagonisme a vegades acaben en perilloses patologies que no se les treuen tossint.

Referent a la suposada tergiversació de les seves paraules de la *Tertúlia*, vull fer constar que és la primera vegada en 19 anys que ens fan aquesta injusta acusació, i que, a més de ratificar tot el que està escrit que digué -i que és fàcilment comprobable amb la cinta que tenim guardada-, don Joan Font i en Bartomeu Massanet, que també hi assistiren, ens ha confirmat que consideren correcta la transcripció. De manera que si la seva enhorabona pel número 200 no és tan grossa com voldria ella, no cal que es preocupi, que no passa res si hi ha qualche veu dissonant, que les unanimitats sempre han resultat sospitoses d'haver estat manipulades.

I tampoc no passa res si, quan em contesti, utilitza expressions tan grosses com *la vomitada*, encara que no semblin apropiades per una persona de tan alta alcúria com ella, que *permany* -segons les seves pròpies paraules a la revista "El Mirall"- a dues de les tres famílies que fundaren el poble de Sant Llorenç.

Josep Cortès

La negra

El cassiner, amb els ulls envermellits pel fum i la son, va fer un alè quan els que encara quedaven de la rotllada decidiren que havia arribat l'hora d'anar a retiro, que ja n'hi havia prou de fer el burro per avui.

Mentres els altres, malcarats i amb el secret convenciment de que els havien robat els dobbers fent pífies, arraconaven el tabac i el poc ferro que els quedava, ell, procurant sense aconseguir-ho dissimular l'alegria d'haver pogut plomar gairebé tots els adversaris de la vetllada, amb la llosca al queix dels llavis, el coll tort i un ull mig aclucat per evitar que s'hi introduís el fum del *ducados*, va arreplegar calmosament el feix de billets, se'l va aficar a la butxaca interior del jac, entre el NIF i la primitiva, i, amb un bona nit que ressonà més encol·lonador que mai, es va dirigir satisfet cap a caseva.

Una misèria de lluna que impedia que la fosca fos qualificada de negra mal il·luminava els carrers del poble, però era suficient perquè els dos bultos amagats rera la cantonada del carrer del Pou, amb els ulls encesos per la ràbia i el desig de venjança, destriassin la seva figura retallada sobre la rectoria i la grua d'en Martet quan davallava, tiratira, per la costa de ca'n Corem.

L'endemà de matí els veïnats, fortament impressionats per la gran taca de sang que envoltava el seu cadàver, contaren al cabo que anit passada havien sentit un crit, però, com que avui en dia el jovent ha tornat tan renouer, sols no n'havien fet cas.

Flanagan

L'assalt de Ciutadella (1558)

descriu pel notari Rafel Socies

per **Ramon Rosselló**

Durant el segle XVI diverses vegades els moros, turcs i pirates assaltaren i saquejaren algunes viles de les nostres illes. A continuació donaré la transcripció, d'una manera lliura, que féu de l'assalt de Ciutadella Rafel Socies, notari de Muro (ARM Rafel Socies S-1241 f. 17-22). Al final el notari dona notícia de la mort de l'Emperador Carles.

memòria de la desdita de Menorca. Sia memòria a tots els feels cristians presents i esdevenidors com a 30 de juny de l'any 1558 vingué l'armada turquesca en l'illa de Menorca, ço és, 134 galeres i foren davant Maó i no gosaren escometre la fortalesa nova havien feta i llavors anaren a Ciutadella i après el dissabte següent arribaren 6 galeres d'Espanya en Artà amb 3 bergantins, les quals portaven la muller del duc d'Alba que venia de Gaieta de Nàpols i passava en Espanya i portava Don Garcia fill de Don Bernadí que anava per visrei a Barcelona i vingueren d'Artà a Alcúdia i com foren aquí els d'Alcúdia perquè ells no deien res tiraren-los dos tirs d'artilleria i llavors ells llançaren dos o tres homes que vingueren a Alcúdia entre els quals fou un mallorquí de Valldemossa per nom Ferrà que anava amb dites galeres i donà noves com eren galeres d'Espanya i portaven la dita duquesa i visrei demanava els de la dita armada si l'havien vista a Menorca i digueren que no l'havien vista sinó que ells eren partits un dia abans de Gaieta que l'armada turquesca no passà el far per modo que havien fet correu an el senyor visrei que era en Ciutat el qual vingué a postes en què cuidà matar dos cavalls, un verament morí que era de Tomàs Janer d'Inca i arribat en Alcúdia

les galeres ja volien partir, la duquesa i el visrei de Barcelona feren gran acarament a dir a nostre visrei que es diu Don Guillem de Rocafull, home d'edat de trenta cinc fins a coranta anys, home molt bon cristià, home molt ardit, magnànim i lleial i plasant a la gent i justicier i d'aquí partí de continent la dita duquesa amb les galeres fent ofertes amb el visrei de Manorca municions i socórrer lo que podrien i en aquest temps l'armada turquesca sempre combatia Ciutadella de Menorca i el dit senyor visrei volgué saber noves de Menorca féu per un bergantí i estigué dos dies i tornà i dix que havien hagut bon combat i havia-hi un capità que es deia Negroto que havia escrit an el senyor visrei del que era estat fins aquella hora i que no havien fet res ans amb tres farides els havien els cristians morts més de vuitcents turcs, emperò si els porien trameatre qualque poc de socors que ho fessen com no que ells fiaven de Nostro Senyor Déu i la seva beneïta mare que no els farien res i que fins aquella hora no havien morts més de dotze o tretze cristians per modo que el senyor visrei determinà trametre-hi trecents homes de socors i dix a alguns cavallers que eren a Alcúdia que els apartia en què fou el magnífic mossèn Miquel Joan de Sant Martí i dix que ell aniria que li donàs bona gent, en fi que elegí mossèn Puig fill de mossèn Sant Martí Puig que anàs amb sa companyia que era sergent major de la Ciutat i així elegiren trecents homes de la terra en què n'hi havia Artà cent de Muro els quals tenien por d'anar i feren venir cinc vaixells de la Ciutat per passar dita gent i en açò els magnífics jurats i altres cavallers digueren an el senyor visrei que era la gent, llavors trameteren una fragata s'havien aturada de les galeres i posaren-hi gent d'Alcúdia i anaren allí i prengueren-nes tres amb dita fragata, els altres restaren en Ciutadella, en fi que la gent no hi posqué anar sinó que hi portaren municions de pólvores i els turcs sempre guardaven la cala que no podia de dia entrar res i de nits retreïn-se en la mar i estaven atendats, el sendemà eixien en terra dar batària en tal manera que com vingué dos dies abans de Sant Cristòfol els turcs determinaren dar gran batària

i per moltes voltes havien vingut a parlar amb el capità Negroto i els deien que els donassen i que el rei de França els faria tota cortesia i els portarien tota la gent allà on voldrien i que se'n portassen el que porien al coll excepte amb bèsties sinó que els ho matrien tot i hi metrien foc i els dits capità i regidors digueren que ells no concixien el rei de França sinó el rei d'Espanya que era llur senyor i per ell tenien la terra i com ell vindria li darien les claus, llavors els turcs determinaren el dissabte dar gran batària i els de Ciutadella perderen la pólvora que s'hi posà foc, llavors en la nit determinen treure quantes dones i minyons i havia i vestides amb els millors vestits i joies determinen treure-les amb companyia de quatre-cents homes, docents davant i docents darrera i així anaven devers Maó en modo que foren descoberts pels turcs pegaren per ells i hagueren grandíssima força en què s'hi matà molta gent tant d'homes com dones i de turcs i prengueren les dones i minyons restaren vius a bé alguna dona i homes se salvaren i llavors anaren a Ciutadella i un bombarder que era flamenc que pocs dies passà per ací i tenien-lo per sospitós trameteren-lo an el senyor visrei i no en féu examen ningú sinó que feia de ses paraules que deia anava a Menorca i paria fos explorador i midava la terra, en fi que arribà a Alcúdia i d'Alcúdia tirà a Menorca i fou en la dita farida i diuen que com tirava mai tirava sinó alt o baix que mai feria els turcs i com foren a l'entrada ell estava dalt l'església i veren com senyalava an els turcs entrassen i vingué un cristià i llevà-li el cap i secoraren-lo i el capità Negroto diuen anà a la sua posada i s'atavià les millors robes tenia i una espasa daurada retregué's en una retreta i allí el prengueren els turcs i el se n'han portat i tota l'altra gent degollaren i cremaren totes les cases i església que sols no hi restà sinó tres velles que dix eren per memòria los havien fet a cadeascuna i que havien mortes moltes dones i monges anestades per la natura cosa encent molt crua en què hi havia una monja que estava anestada amb una canya per la natura i prengueren els de la terra alguns turcs".

Els Reis

A començaments d'any els llorencins celebraren la tan tradicional festa dels Reis. Fou organitzada per l'Ajuntament, en col·laboració amb altres entitats. Hi va haver carrosses, cavalls, un cixam de pastorells, i pastorells, i gent, i gent i més gent.

De reis n'hi va haver tres: un de blanc, un de negre i un de roig: en Rafael, en Jaume i en Jordi. La cavalcada va variar el seu itinerari habitual. Repartiren joguets a tothom que va fer bonda, i carbó ben a voler.

Digueren que l'any que ve tornarien.

Sant Antoni

-Ben mallorquines i ben bones són les llonganisses que s'empassolà la gent la nit dels foguerons, disaapte de Sant Antoni.

De dins el foc comparegueren els dimonis, acompanyats d'uns renous infernals: les tonades santantonieres de la banda de música local.

-Dia desset, dijous, la multitud vilera s'empimpollà i va anar a badar a *Ses Beneïdes*. ¿Quants d'anys fa que no es veien tantes carrosses? No ho sabem! (És que un any plovia, i un altre..., feia trons).

-En acabar les carrosses, la gernació empimpollada acudí a un ball de bot ben vitenc, organitzat per l'*Escola Card*. Poguérem escoltar *Tramudança*, *Esclafits* i *Castanyetes* i *Sis Som*.

Torrents i torrentades

-Devers mitjan mes esbucaren el pont de la carretera del futbol. I va anar bé, perquè així no va fer nosa a la torrentada que va venir al cap d'un parell de dies.

A hores d'ara, tancam la nostra redacció amb el dubte de si el tornaran aixecar.

Sense pont, i amb el torrent ple d'aigua, es feia impossible el trànsit cap a Calicant, per la qual cosa s'improvisà l'obertura d'un camí de terra.

-Al torrent que passa per devora el garatge de *S'Entrada* li faltava un pam

just per vessar. O així ens ho confirmaren fonts del xafardeig local.

Sant Llorenç: la irreflexió del conflicte

Manacor: -Campanya dels llençols
-Manifestacions
-Aturades a la feina

S.Servera: -Manifestacions dels escolars

Sóller: -Tancament d'estudiants de BUP i FP dins les aules.
-Manifestació dels al.lots d'EGB i amollada de globus amb el colom de la pau.

Ciutat de Mallorca, Barcelona, Madrid, Venècia, Grècia, etc.:

-Suspensió de les festes de Carnestoltes o fresses.

Ciutat -Manifestacions diverses i freqüents en favor de la pau.

S.Llorenç: -De tot l'esmentat abans, **no-res**
-Conferència per la pau al Centre d'Adults del municipi, el dia mundial per la pau, a càrrec de d. Antoni Miró. Hi assistiren una vintena de persones.
-Pregària a l'Església per la pau.

Esports

-*Sa Penya Esportiva* es proclama per segon any consecutiu campiona d'hivern del torneig de penyes de la comarca de Llevant. Dins els components de l'equip hi ha il·lustres figures del futbol, un porter, en Fornés i en Gento. Ah, i no ens oblidem del màxim golejadore momentani del Grup B.

-L'equip de voleibol ha recuperat un dels seus components bàsics: en Joan F. S'havia lesionat un dit, i el dugué enguixat una bona temporada. Esperam que li hagi quedat condret. I coratge: a Europa amb el voleibol llorenç!

-**Post scriptum:** A l'enquesta que realitzarem el mes passat ens demanaren més informació esportiva. Si qualche manat de gent sana vol sortir damunt la revista, basta que ens ho faci saber.

Rock a s'Estel

Dia denou el nostre grup *Terratremol* actuà al músic-bar *S'Estel*. Les seves cançons ja comencen a ser entonades per la juvenalla. Mentre feien dues xispetes i quatre cerveses varen tenir l'ocasió de sentir la música i de ballar, els qui en tengueren ganes o humor.

Cala Millor i l'avinguda

El carrer Colom, que s'uncix amb el carrer Sol en entrar dins la part serverina, rebrà un canvi d'imatge molt positiu.

Passarà a ser una zona de vianants; el trànsit rodat haurà d'adaptar-se a unes solucions que siguin convenients per al passeig.

Hem sabut que en Pepe Dagnino està realitzant quatre escultures que s'hi col·locaran. Ja té llestes les maquetes; ara bé, un llamp li féu malbé part de l'estudi, fet que l'ha torbat una mica la feina.

El carter

Aquests dos darrers dies és notícia, perquè els diaris se'n fan ressò, que en Metxo ha estat destinat a una altra oficina de correus. Ens n'hem temut que l'interessat ha donat les pases pertinents per poder quedar al poble. Es un fet de lamentar, perquè en Llorenç Servera fa més de trenta anys que tenia correus a ca seva.

Grup Sol, i de dol

Telèfons

Ajuntament	56 90 03
	56 92 00
Polícia municipal	56 94 11
Polícia nacional	55 00 44
Guàrdia Civil	56 70 20
Casa de Cultura	56 90 83
Unitat Sanitària	56 95 97
P.A.C. Son Servera	56 71 68
Ambulatori de Manacor	55 42 02
Escola	56 94 83
Bombers	55 00 80
Creu Roja (ambulància)	20 01 02
Jutge	56 90 46
Funerària	52 60 53
GESA	55 41 11
Grua	58 56 80

RECUERDE
EN

PORTO CRISTO

RESTAURANTE - PIZZERIA SALVADOR

CON AUTÉNTICO HORNO DE LEÑA Tel. 82 14 42

El mal

L'altre dia em passejava per un carrer, ara no record d'on venia o a on anava. Feia una mica de fred; i era ben normal, així mateix: l'hivern bufava fort.

Observava, com qui mira mostradors i no hi troba res, els empedrats i les voreres d'aquella via llavors tan poc transitada. Quina brutorada: papers, llaunes, anuncis, goma aferrada i ben seca. Em demanava a mi mateix què hem après fins ara, i altres preguntes que, en relació a les fonamentals de la vida (si qui som, si on anirem, si d'on venim, si per què existim, etc...), tenien ben poca importància.

Voldria parlar avui de l'home, la natura del qual és tan diversa i sorprenedora. Diria que els valors són part necessària de l'essència individual, però em tractaríeu de pseudo-filòsof. Tampoc no vull fer, ni en sé, una llista de *parauletes*. Em serveix d'entrada, però, per analitzar una de les ombres humanes.

Una persona, en néixer, rep uns dons que l'acompanyaran sempre, però també unes taques invisibles, unes ombres (que anomenarem). No és qüestió tampoc de fer enumeracions, que no duen enlloc, tanmateix. Per tant, em fixaré en el tema. La vida humana no es caracteritza precisament per ésser lineal, ben al contrari: puja i baixa, fa cucaveles, travella, dansa i s'emmiralla. En el punt més alt d'aquesta escala se situen els dons o aspectes positius per a l'home; però en el grau més inferior, quasi davall terra, hi apareixen les ombres.

S'ha dit també, i no ho negarem, que l'home es caracteritza per les seves contradiccions. Els contrastes s'originen a voler. I són necessaris: com aconseguiríem el summum de la felicitat, si tot just abans no ens trobàvem immersos en la tristesa? Així com des que som infantats respiram, bevem i menjam (són fets connaturals), també des de la nostra naixença adquirim l'ombra de la mort, l'ombra de la soledat, l'ombra del mal. Això en paraules més planeres ho sap tothom.

Però quin motiu m'ha menat a escriure tot aquest postulat? Senzillament unes ganes immenses de parlar de la dolència, que seu tan a prop de nosaltres. Crec que de totes les ombres que ens acompanyen és la més perillosa, i la que ens causa més infelicitat. Ni citarem tan

sols les catàstrofes naturals, a les quals l'home està sotmès. Ara bé, el mal de què parlem sol ésser originat per l'home mateix. L'ésser que s'autosatisfà en la dolència, que se sent a pler en haver causat dolor. D'això la gent del meu país en sol dir *anar fot qui fot*.

He intentat resoldre moltes de vegades si hi ha persones que (com en una pel·lícula de por) són l'encarnació del mal, la personificació de la dolència. I molts de pics arribava a la conclusió que sí, que el diable verinós els entrava pel nas a poc a poc, els omplia el cervell de cucs, i el cor de serps. Els contemplava amb mans de tarantes, quan començaven a filar la teranyina. Però uns altres dies, quan era més realista, em volia convèncer que no, que actuaven moguts i empesos per vicis com l'enveja o l'egoisme; que era bona gent, amb defectes com tothom, però que conservava un racó, almanco, de companyonia.

L'ombra del mal camina ben dreta. Té el seu mateix perfil, la gruixa igual, i potser les colors de la cara semblants i tot. Amb la llum s'estira i s'acurça, s'arrodoneix. T'és amiga per temporades, com el turisme, i no vas gaire endarrer de la seva presència. Ell s'aprofita i, així com pot, afegeix una mica i una mica i una mica més de fosca damunt tu. I quan te'n tems, tot el mal del món s'ha aplegat devora tu i et conta històries que no et deixen dormir. Tu vols creure que la fada Catalineta apareixerà sobtadament i t'omplirà de claror.

Tu necessites creure que la princesa Maria Aurora compareixerà i amb una de les seves trunyelles t'enllestirà la vida. Però els magnats i els poderosos, seguint les seves eficaces teories econòmiques, t'obliguen a guardar dins una capsula la fada Catalineta i la princesa Maria Aurora. Anau-los alerta. I anau-los alerta si només vos ofereixen la mà, i sense ni estrènyer-la la retiren.

Des del nostre carrer amb papers, llaunes, anuncis, goma aferrada i ben seca, volem comparar el mal amb la nit i el dia en el pol nord, en el polo sud: la llarga estació de fosca. Dèiem que l'home es caracteritza per les contradiccions, pels contrastes. Hauria de ser el desig de tots d'entendre el mal que ens cerca com a contrast del bé que ens espera (tot d'una en tombar el cap de

cantó).

Esperem, ara que només plou tramuntanades, que l'egoisme no sigui el distintiu de l'home, que l'altruisme i la generositat ens situïn en l'escaló més alt possible de l'existència. Esperem que la fada amiga i la princesa amable puguin obrir totes soles la capsula que les recloïa, per passejar tots junts en el fred de l'hivern.

Pere J. Santandreu Brunet

Gener 1991

Terra d'aquí. Terra de qui?

Era una oferta temptadora. Aquelles terres que no produïen, que quasi li resultaven una molèstia, aquelles terres en les que havien viscut pares i padrins... tantes històries... Tenien gust d'infància. Les coneixia bé, però s'havia allunyat d'elles. Ara ja era adult, pertanyia ja a un món més modern, més còmode, més brillant. Gràcies al turisme gaudia d'un nivell de vida europeu, tenia dues residències i un iot, sortia a dinar i a sopar als restaurants més prestigiosos, viatjava als llocs més exòtics amb totes les comoditats. Lluny d'aquesta vida quedaven les terres que de tant en tant trepitjava, mig per costum, mig per obligació, tal vegada amb un toc de record indefinit, boirós, que no sabia si venia de fora o el duia dins seu, tenia tantes coses que fer que apenes si el sentia i ja havia fugit.

Mai no havia pensat que podia tenir tants d'amics i parents. Una venda profitosa i un milió de coneguts, de simpatitzants, de suggeridors, d'assessors. La veritat era que havia de pensar bé què fer amb tants de doblers. Invertir-los en quatre o cinc operacions i cobrar unes bones rendes. El mercat de valors oferia una gran varietat d'oportunitats, encara que la situació internacional era un si és no és inestable. Però sempre hi ha conflictes, sempre hi ha coses segures.

Sort que una de les operacions havia funcionat suficientment i li permetia viure. Però no bastava per ajudar al seu nét a comprar aquell troç de terra que tant i tant desitjava.

Trencapinyons

Carta abierta al "ex-Ministro de Cultura" Toni Cuc

Querido Toni:

Tu intervención en el último pleno, en el que te quejabas de que los bandos y algunos escritos de la Escuela de Adultos de Cala Millor iban en castellano, lo que constituía un atentado a la normalización lingüística, no ha dejado, cuando menos, de sorprenderme. En primer lugar, porque los bandos se hacen -aparentemente- para que se enteren los administrados, y al haber en la costa bastante personal que no habla mallorquín, lo lógico y justo sería entonces que todos estos papeles oficiales se redactasen a la vez en mallorquín y castellano, si lo que se pretende es que la gente se entere de lo que quiere u ordena el Ayuntamiento.

En segundo lugar, me ha causado extrañeza tu alegato por lo que supone de demagógico. No se puede plantear algo así desde una postura de comprensión del problema: hay en Cala Millor y Sa Coma mucho castellanoparlante, te guste o no, y esa es la realidad querido Toni. Para normalizar el uso del mallorquín lo que hay que hacer es crear las situaciones idóneas para su promoción, intentar integrar culturalmente a las diversas capas sociales que componen este grupo, por otra parte tan heterogéneo, pero no desde una posición de fuerza. Se trata de facilitar el acceso al conocimiento, siempre mágico y enriquecedor, de una nueva lengua, propiciando la integración en el medio, montando entre otras cosas cursos de mallorquín para forasteros y extranjeros -creo que se realizan así en otros pueblos de Mallorca-. Al no existir éstos aquí, condicionan que yo tenga que escribirte en la lengua no normalizada, ya que el poner oído y voluntad tan sólo me ha permitido hasta ahora normalizar la oreja.

Que yo sepa, en los casi cuatro años que permaneciste como *Ministro de Cultura* no se ha promocionado nada en este sentido, aunque existe un programa de cursos para adultos, algunos de ellos de lo más pintorescos y quizás no tan necesarios, si nos atenemos a tu punto de vista, a menos que se considere el *Bando* como un medio pedagógico de enseñanza de la lengua a los aspirantes, en cuyo caso sugiero que se subtitulen, por ejemplo, *Bando 1, lección primera; Bando 2, lección segunda...* etc. Y en caso de que este proceso de normalización se haga muy largo en el tiempo, o bien que el esfuerzo humano -y económico- hagan imposible esta primera propuesta, también se podría hacer: *Bando 1, Curso de iniciación; Bando 2, Curso de profundización...* etc. ¡Más seriedad, hombre!

Sinceramente, entiendo tu protesta como una limitación a la cultura de Mallorca, que tu dices defender, en cuanto no promueve el diálogo social ni la solución a lo que tu consideras un atentado, sino que se apoya en la fuerza: ¡Los Bandos en mallorquín, se entiendan o no! Por favor, eso me recuerda tiempos pasados en los que se ordenaba, sin intentar comprender. ¿Para qué nos habrá dado Dios las entendederas? Por ello insisto en que es demagógica tu protesta en cuanto que no analizas ni has utilizado los medios a tu alcance para modificar la situación. Y tu intervención en este pleno -según el artículo de la revista *Flor de Card* titulado "*Crónica del aburrimiento, o como asistir a un pleno municipal sin dormirse*"- se

redujo a ésto. Objetivos culturales y estrategias para llevarlos a cabo es lo que se necesita, sino, y lo pongo como ejemplo, se incurrirá en sinsentidos como traer de plato fuerte de las fiestas a gente como Alaska y los Pegamoides o al Gurruchaga, representantes de una cultura urbana, dura, madrileña y de más allá, ajena a tu/nuestra cultura y que además *cantaban* en castellano. Frente a este *atentado* protestar por un simple Bando es demostrar, cuando menos, falta de visión de objetivos.

De lo que se trata, Toni, es de trabajar por la cultura de todos, de colaborar, y tolerar, y trabajar, y, y, y..., no de suplir posibles carencias de proyectos creando *Bandos* enfrentados.

Y dentro de la esperanza, espero que esta crítica constructiva sirva para aclarar actuaciones y no tengamos que acordarnos del viejo Unamuno cuando decía que "*Los hombres de Ideas no piensan*".

Siempre tuyo,

Pepe Dagnino

P.D.: Próxima entrega a vuelta de correos o en *Bandos posteriores*.

— Viatges —

Ultramillor

Agència de viatges grup A, títol 999

Carrer del Sol, 19
Tel. 585720

Cala Millor (Mallorca)

Si no m'han informat malament -que no ho crec, perquè per formar part de sa plantilla d'espies de Flor de Card han de passar unes oposicions més vitenques que ses de s'Ajuntament, i ja se sap que a ses darreres els suspengueren a tots- es nostro Consistori està pagant es 25% d'es sou de dues persones que, en lloc de fer feina a s'Escola d'Adults, estan d'administratius a ses oficines de s'INEM.

Fetes ses oportunes averiguacions ha resultat que, segons en Bartomeu Mestre, això són coses d'en Tomeu Carbó, que és molt amic amb so que se'n cuida de s'atur.

Ara hi posaria missions que si els haguessin de pagar de sa seva butxaca no hi hauria cap regidor que hi vengués a bé. Vos hi jugau res?

En vista de s'èxit que havia tengut es nostro, a començaments de gener es Consell Insular de Mallorca va regalar un tractor per eixermar camins i voreres an ets ajuntaments de sa comarca de Manacor.

Es ver que mos haguéssim pogut estalviar es vuit milions, que ses crisis municipals que hem tengut de llavonses ençà han enviat s'equip de govern a fer putes i que tot s'Ajuntament està aturat, però també ho és que si no hi hagués qualcú que se sacrificàs p'ets altres el món no seria lo que és.

Lo fotut és que un homo arriba a estar nito de que sempre s'hagin de sacrificar es mateixos. No hi hauria manera de que mos ho repartíssim un poc?

I acabàrem s'any i en començarem un altre, i com era de suposar, encara no tenim Normes Subsidiàries -ni crec que n'arribem a tenir mai-, ni Casa de Cultura -ni n'hem tornat parlar pus amb so batle ni amb ningú-, ni ses aigües canalitzades -que per lo vist a Cala Millor donen més pressa que noltros an en Sion Mascaró-, ni han arreglat sa plaça d'es Pou Vell -i ja hi pegareu un bot si voleu veure desastres-, ni...

Però han llevat sa grua de sa Plaça i es torrent no ha vessat, lo qual sempre és un consol. Per ventura un any o s'altre arribarem a poder llevar aquesta espipellada, si Déu ho vol i s'Ajuntament hi consent...

Josep Cortès

Centenari de l'autonomia municipal

El dia 18 de gener es va donar el *sus* oficial a la redacció d'un llibre commemoratiu del centenari de l'autonomia municipal de Sant Llorenç, en un acte de presentació que es duqué a terme a la Sala de Junes de la Facultat de Filosofia i Lletres.

Hi assistiren dos representants de l'Ajuntament -en Bartomeu Mestre i n'Ignasi Umbert- i alguns dels professors que se'n cuidaran de la redacció del llibre, a més de dos dels coordinadors.

Si no hi ha modificacions de darrera hora, el treball s'estructurarà en cinc parts:

1.- EL MARC NATURAL, a càrrec de Miquel Grimalt.

2.- LA POBLACIO, L'ECONOMIA I LA SOCIETAT, que contendrà cinc capítols: la Població (Pere Salvà), les Activitats Econòmiques (Isabel Moll), la Societat (Climent Picornell), l'Església (Pere Fullana) i la Lluita per la segregació i l'Evolució institucional (Bartomeu Domenge).

3.- ELS CAIRES CULTURALS, integrats per quatre capítols més: la Cultura escrita (Pere Rosselló), la Cultura popular (Gabriel Janer Manila), l'Ensenyament (Guillem Pont) i la Medicina (Jerònia Mesquida).

4.- L'OCUPACIO DE L'ESPAI, amb tres capítols: Les primeres passes. Aspectes artístics (Joan Domenge), L'Evolució urbanística (Jaume Salas) i la Toponímia, que a l'hora de redactar aquestes retxes encara no tenia investigador assignat.

5.- CONCLUSIONS, amb una valoració global i un estudi sobre les perspectives de futur, a càrrec d'Antoni Riera Melis.

N'Antoni Riera i na Isabel Moll són els encarregats de la coordinació científica, i de la tècnica ho és en Josep Cortès que, a més, elaborarà una cronologia global dels cent anys.

Està previst que per la primavera de 1992 se realitzi un cicle de conferències amb els esmentats investigadors i que el

llibre surti a rotlo per les festes de Sant Llorenç del mateix any.

A la pròxima reunió, a celebrar el 8 de febrer, es concretaran diversos aspectes tècnics i literaris de l'obra, i cada investigador durà un petit índex del seu capítol.

Us en seguirem informant.

Josep Cortès

Nota

Els encarregats de Ses Sitges ens han fet arribar una petita nota d'aclariment en la qual manifesten que els seus comentaris que sortiren a la darrera revista en relació al número 200 no es corresponen amb la realitat, ni a nivell de contingut ni de presentació.

Per què no s'aproven les Normes?

Darrerament ens estan arribant notícies contradictòries referents a les Normes Subsidiàries. Des de l'inici d'aquesta legislatura que ara s'acaba hi havia un parell de punts que semblaven clars als diferents polítics que formaven -i formen- part del Consistori: es feia necessària la redacció i aprovació de les Normes per estructurar les actuacions urbanístiques al nostre terme, ja que mentre no es posassin en marxa es propiciava el caos, l'especulació i la degradació ecològica. Mentrestant s'anaven aprovant projectes de discutible legalitat davant la carència d'un marc d'actuació, afavorint així la falta de racionalització i previsió. Per tant, es feia urgent la seva elaboració.

Doncs bé, quasi quatre anys més tard, quan finalment s'ha aconseguit redactar l'avantprojecte, després de dos anys de feina de tècnics qualificats i d'un cost aproximat per a les arques municipals de sis milions de pessetes -fins en aquests moments, ja veurem més envan- ara resulta que l'interès sembla estar en què no s'aprovin. I es dona el cas de que si l'aprovació no es produeix dins el termini legal, s'ha de tornar a començar tot el procés, cosa que ja va succeir durant la primera i segona legislatures democràtiques.

Aquesta situació ha donat lloc a comentaris de tot tipus dins el poble:

-No és correcte l'avantprojecte presentat?

-Hi ha interessos obscurs que impedeixen la seva aprovació?

-Es un canvi d'idees dels representants polítics?

-Es que no tenen res més que oferir quant a urbanisme dins el vinent programa electoral, i per això l'han de guardar?

-Quin serà el cost econòmic i social per als contribuents si no s'aproven?

-Els responsables ho abonaran de la seva butxaca o pagarem nosaltres la manca d'eficàcia dels administradors?

...

Entre d'altres interrogants que encara no han tengut resposta de l'Ajuntament.

Si l'existència d'unes Normes Subsidiàries coherents amb el medi és un dels

indicadors principals de que hi ha un intent de política respectuosa amb els ciutadans i amb l'entorn, per què no es duu a terme l'aprovació de l'avantprojecte si ja està redactat i era, a més, un dels punts prioritari dins tots els programes electorals?

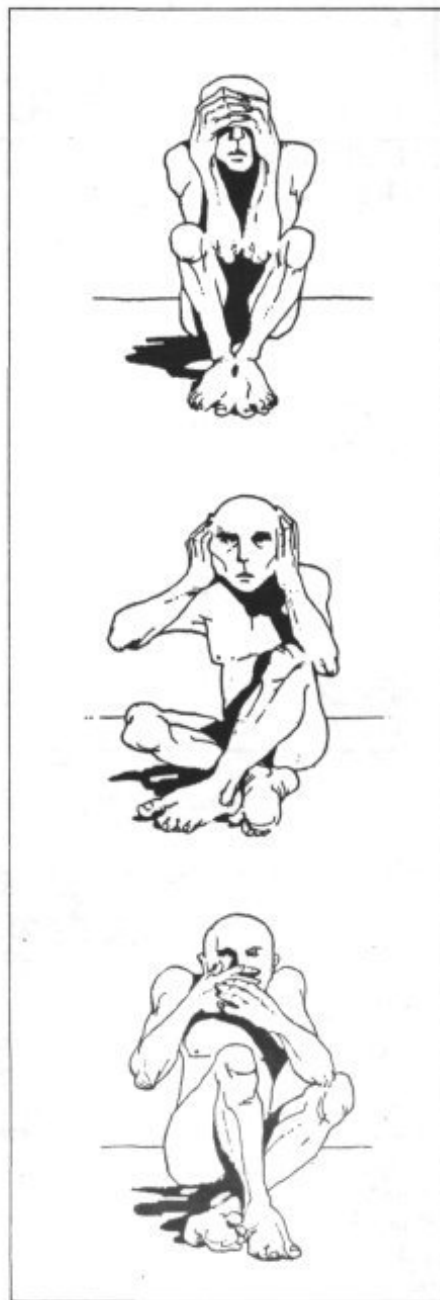
Seria d'agrair que la transparència administrativa començàs a funcionar en aquest poble i que ens explicassin clarament què és el que en realitat ho està paralitzant, quin serà el cost econòmic per al municipi -a no ser que els responsables facin comptes pagar-ho de la seva butxaca, com va succeir recentment- i com es comptabilitzarà el cost social -que no ens facin un bloc de pisos davant el nas, que sapiguem on i com podem construir, que s'estableixi un pla de zones verdes, que els industrials disposin d'un lloc adequat...-. A no ser que considerin millor que no hi hagi normes i que tothom construeixi així com vulgui -encara que fos aquest el fet que més denunciaren a les passades eleccions-. En aquest cas també seria desitjable que ens explicassin els avantatges de no tenir normes.

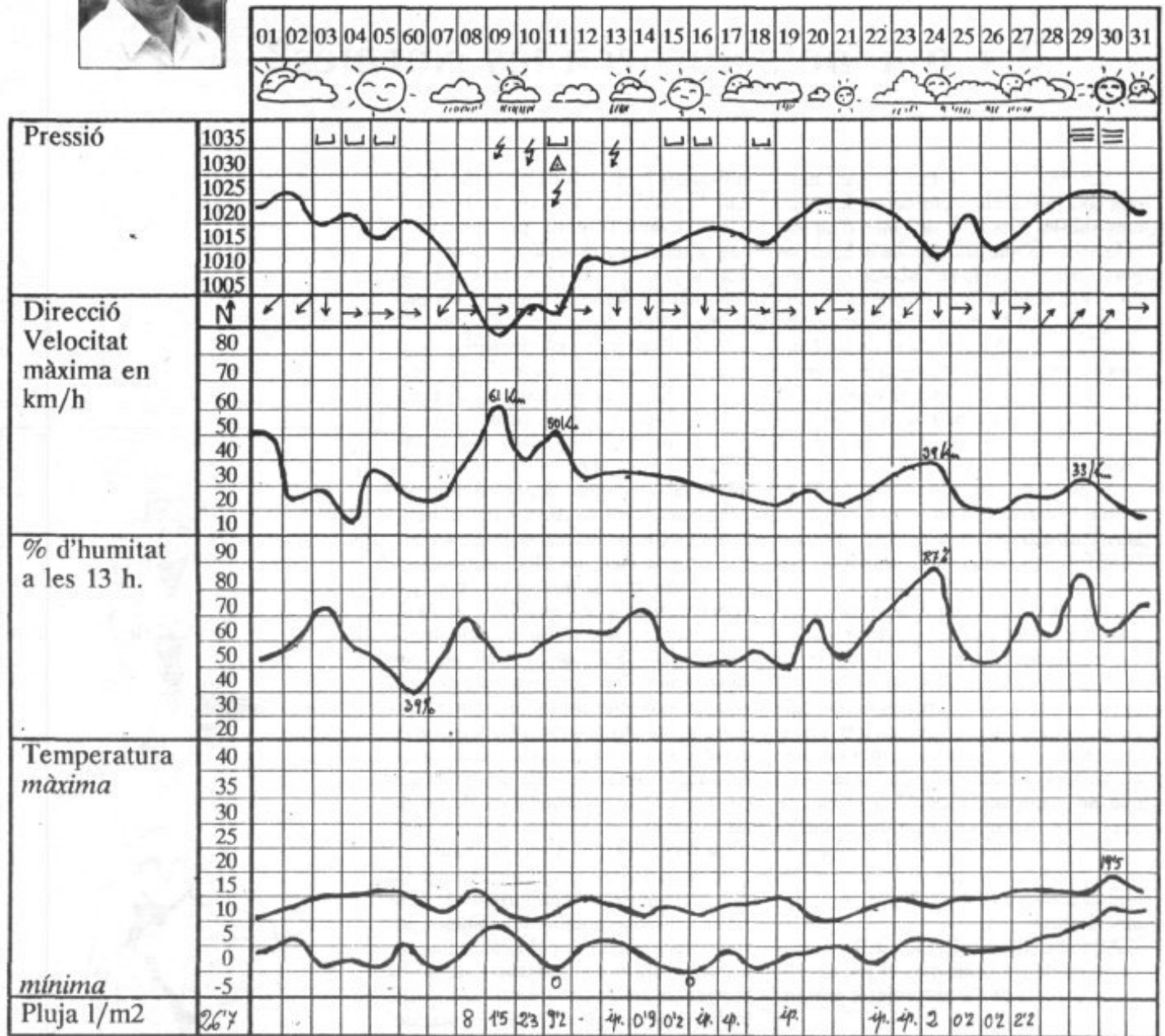
La veritat és que ja està bé. Sant Llorenç és un dels municipis que maneja un dels pressuposts més importants de l'Estat en relació al nombre d'habitants, però segueix essent un poble amb una infraestructura tercermundista que no es correspon amb el seu nivell econòmic, on hi manquen quasi tots els indicadors de benestar i qualitat de vida comunitària: canalització d'aigües netes i brutes, sanitat, transport, parcs, places, espais culturals...

Ja és hora de que els nostres representants prenguin consciència de que el que se'ls demana és eficàcia i que sien uns bons administradors, que un municipi no és un parlament que elabora les lleis sinó un organisme de gestió que distribueix adequadament un pressupost i uns mitjans, i que no és admissible que privin els interessos particulars davant els del poble.

Estam a les portes del segle XXI i necessitam una visió de futur.

Jerònia Mesquida

DESEMBRE DE 1990

RESUM DE L'ANY 1990

Temperatura màxima	19'5º
Temperatura mínima	0º
Temperatura màxima mitja	13'7º
Temperatura mínima mitja	4'4º
Temperatura mitja	9º
Pluja	26'7 l/m2
Tempestes	4
Vel. màxima del vent	61 km/h (W)
Boires	2

El dia 12 de gener, d'una ploguda, davallaren els dos torrents a 1/4 de la seva cabuda.

Del 13 al 17 de febrer tenguérem cinc dies amb temperatures extraordinàriament altes: 2 dies de 25º i dos de 24º

Els dies 26 i 27 de març foren molt freds, amb calabruix i aigua-neu. A les 12 del migdia teníem 5º i un vent de gregal que bufava a 40Km/h

De lo poc destacable de l'abril és una invasió de pols d'Àfrica com a conse-

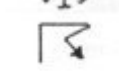

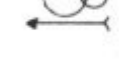
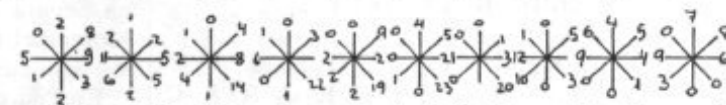
quència de vents del SE.

A començaments d'octubre, degut a una primera gota freda, s'estrenà el torrent de Sa Blanquera, i per mor d'una segona ho féu el de Ses Planes.

A finals de novembre tenguérem la primera invasió polar, que ens va fer pensar a treure els abrics del guardarrobes. El dia 10, d'una forta ploguda davallaren els dos torrents, que, per cert, el de ca n'Agustí arribà a passar més de mig. El dia 16 va fer una ventada de tra-

Resum de 1990

	GEN	FEB	MAR	ABR	MAT	JUN	JUL	AGO	SET	OCT	NOV	DES	TOTAL	
Estirat	7	14	8	3	13	15	22	15	7	6	5	7	122	
Nuolat	16	8	14	16	15	15	8	14	19	21	18	15	179	
Cobert	8	6	9	11	3	-	1	2	4	4	7	9	64	
Boires	-	3	-	-	4	-	1	1	1	-	2	2	14	
Gelades	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	13	
Tempestes	2	-	1	1	1	-	1	5	6	8	1	3	28	
Calabruix	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	
Dies pluja	7	2	11	13	5	2	3	6	9	13	9	16	96	
l/m2	625	54	536	619	256	41	08	555	623	1647	134	267	657.2	
Temp. màx.	20	25	24.5	21.5	29	33.5	35.5	34.5	31.5	28	22.5	19.5		
Temp. mín.	1	3	2	3	7	12	14.5	16	16	10	3	0		
T. mitja	10.7	13.8	12.8	12.5	17.7	21.7	23.4	24.8	23.6	19	13	9		
Vel. vent	40	60	56	43	40	43	45	36	45.5	57	68.4	61.2		
Dir. vent	NE	SW	NE	W	NE	W	NE	E	W	W	NE	W		
Frequència del vent (*)														
La rosa dels vents indica els dies que ha bufat de cada direcció (*)														

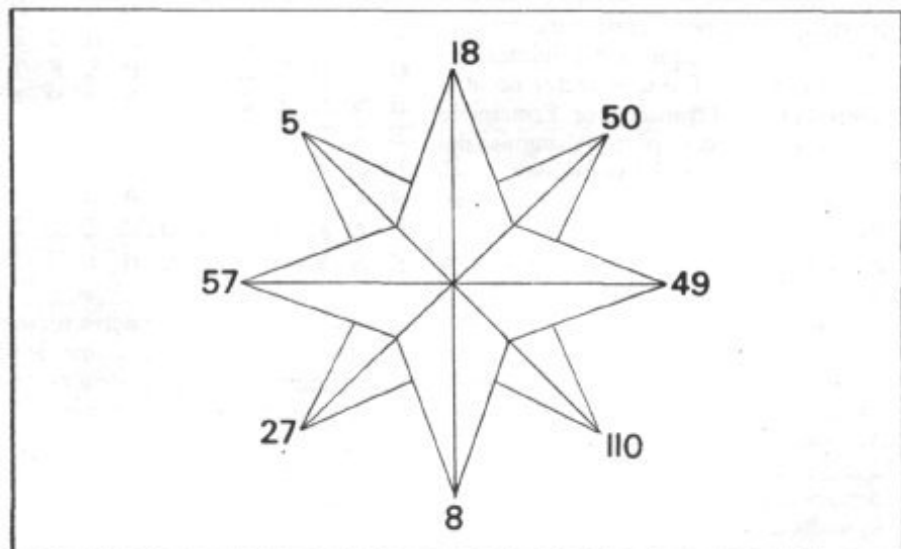
muntana que deixà bastant de *salobre*.

I, finalment, el desembre es caracteritzà pel fred. Durant quatre dies tenguérem temperatures mínimes de 0º, i la mínima mitja del mes fou de 9º (hem de tenir en compte que l'any passat el desembre va tenir una mitja de 13.4º).

A Sa Fontpella, a 145 m per sobre del nivell de la mar, va ploure durant l'any 734 l/m2.

A continuació podem veure la rosa dels vents, amb els dies que, del febrer al desembre, ha bufat de cada direcció.

Xesc Umbert

MOTS CREUATS

Horizontals.- 1.-Indigerible o indigest. 2.-Estudi de l'enteniment. Planta hortícola, d'olor forta molt característica. 3.-Símbol del fluor. Bata amb mànigues. Excretar suor pels porus de la pell. 4.-Nom de lletra. Matriu. Teixit de seda i or o argent en què el metall no apareix sinó en una cara. 5.-Servir-se dels remes per fer avançar una embarcació. Reunió de persones que se celebra a la tarda i durant la qual se serveix te com a beguda. Cop de pinzell, burí, etc. que es dona a una obra pictòrica, escultòrica, etc. especialment per millorar-la. 6.-Mil. Nom de lletra. Terminació verbal. Llit d'un riu. 7.-Membrana que envolta l'embrió en els mamífers, ocells i rèptils. Permetre's, prenda la llibertat, de fer alguna cosa. 8.-Mesura de capacitat. Símbol del sofre. Símbol del tàntal. 9.-Cadascuna de les barres de ferro amb què es formen les vies d'un ferrocarril. Déu egipci. En els dos buits següents, símbol de l'estronci. 10.-Botiga de calderer. 11.-Mig udol. Que imita. 12.-Símbol de l'alumini. Mot llatí que, en una transcripció, es posa, entre parèntesis, al costat d'un mot equivocac o intel·ligible en el text, a fi que el lector no atribueixi la falta al transcriptor. Principi de moderació. Tercera persona singular del present d'indicatiu del verb esser.

Verticals.- 1.-Mancat de formalitat. Part posterior o final d'una cosa. 2.-Negació. Nom de lletra. Fig., allò que dona la imatge d'alguna cosa. 3.-Relatiu a la documentació. 4.-Esclau dels lacedemonis. Inflamació de l'idis de l'ull. 5.-Forat per on cau l'aigua a gotes dins un edifici. Resina que s'obté de diferents arbres tropicals i és emprada en la composició d'ungüents i vernissos. 6.-Al rev. nom de lletra. Consonant. Símbol del radi. Que té molts diners. 7.-Cinc més un. Conso-

nant. Cinquanta. Bossa de malla que es posa el cap per retenir els cabells. 8.-Taula estreta i llarga com la que hi ha a les botigues per a mostrar els gèneres als compradors. Conjunt de peces de metall que entren en el parament de la cuina. 9.-La primera. Al rev. nota musical. Dit de la cosa contra la qual es comet una acció damnososa. Al rev., repugnància profunda vers alguna cosa. 10.-Enganyós, trampós. Estat de la terra, resultat d'una ploguda, que la fa particularment apta per a sembrar-hi i treballar-la. 11.-Consonant doble. De color entre vermell i blau, com el suc de les mores. 12.-Nota musical. Pronom. Posar amb la cara girada a la d'un altre. Campió.

SOLUCIONS

Horizontals:1.-Indigestible/2.-Noologia/All3.-F/Cot/Suar/.4.-O/Uter/Llama/.5.-Remar/Te/Toc/.6.-M/E/Ar/Llera/.7.-Amni/Allerar/.8.-Litre/S/Ta. Litre/S/Ta/.9.-Rail/Ra/S/R/.10.-Caldereria/. 11.-Ol/Imitadora/.12.-Al/Sic/Mo/Es.

Verticals.-1.-Informal/Coa/.2.-No/E/Mirall/.3.-Documental.4.-Documental. 4.-Ilot/Iridis/.5.-Gotera/Elemi/6.-Eg/R/Ra/Ric/.7.-Sis/T/L/Ret/.8.-Taulell/Aram. 9.-A/Al/Les/Ido/.10.-Barater/Saó. 11.-Ll/Morat/Re/12.-El/Acarar/As.

BROU DE LLETRES

R K B C D E F R S T O P
 B A M E T L E R J R A C
 C C B R S T X I N R L D
 D G S M D A L A I T Z E
 E R S T E O R T L G I A
 R A L O G M J L A I N P
 F M T I R A O M R G E A
 G A P Z A P Q R S F T S
 H S L I C M X A Y N A C
 E I L A E Z T V A T R T
 K J T I R I R L C I K E
 R A N D A T C A B L T X
 C A A R E N O M I L L N
 K M Y D T F G N I H F D

Apa, que si teniu el ventre remogut i sou capaços de trobar deu nom de plantes medicinals encara podria esser que el vos componguéssiu una mica.

Solució: Ametler, alzineta, aritja, canya espigol, gracera, gram, llimonera, lli i malva.

Demografia

DEFUNCIONS

En Juan Puigròs Planisi, vidu, mor a Son Carrió, el dia de sant Telesfor. Tenia 85 anys. Descansi en pau.

Na Rosa Planisi Nicolau, vídua, morí el dia dels Reis a Sant Llorenç, tenia 91 anys. Que la vegem en el Cel.

NAIXAMENTS

El dia de sant Daniel neix a Sant Llorenç en Pere Antoni Santandreu Nadal, fill d'en Miquel i n'Antònia. Salut!

MATRIMONIS

En Carlos Llorens Sierra i Na Felicianna Segura Garcia, es casaren a Sant Llorenç el dia de sant Nazari. Que tot les sigui enhorabona!

En Pedro Matamalas Febrer i n'Ana Mª Ballester Jaume feren s'esclefit a Son Carrió el dia de sant Sebastià. Salut!

Maria Galmés

Nota

Com que els que feim la revista som amants de la bulla, de les tradicions i dels aniversaris, aprofitant que enguany el 23-F cau en dissabte anirem a empas-solar-mos un bon sopar per celebrar els 19 anys de la revista i els 10 del fracàs del cop d'estat.

Tots els que s'hi vulguin apuntar que ho facin sebre a na Maria Pastera, que és la que se n'entén més de tots.

Enric Molina Isabel Ballester

Organitzada pel grup *Sol, i de dol* hem pogut veure aquest mes de gener, a la sala d'exposicions de *Sa Nostra*, una petita mostra de tapissos i escultures.

Dic petita perquè fou una llàstima no poder comptar amb més obres, ja que la sala reunia condicions més que suficients per fer una exposició molt més ampla i interessant.

Així, la sala es veia buida i l'exposició perdía molta qualitat. Els llums tampoc no eren els més adequats.

Dit això, que en una situació normal seria una crítica, aquí, sabent la manca de mitjans -principalment econòmics- que sorgiren i que minvaren molt les expectatives de l'exposició, ja que no va ser possible fer més propaganda feta, és d'agrair que així i tot hi hagi un grup de joves d'aquest poble que s'interessin pel món de l'art i tinguin temps per muntar iniciatives com aquesta, ja que, pel que veim, l'Ajuntament no duu camí de cobrir aquest espai, d'altra banda tan ampli i tan poc vist dins el poble.

Així s'entén que a l'exposició ni tan sols hi hagués un full explicant un poc l'obra que es veu i la trajectòria de l'artista.

He de reconèixer que damunt l'art del tapís en sé ben poc. Simplement vull dir que la mostra, encara que, com he dit abans, era molt pobra en quantitat, no així en qualitat, em va parèixer prou interessant i molt ben treballada, ja que aconseguir aquestes formes amb corda té el seu mèrit, que baix del meu punt de vista serà acceptada com a forma decorativa, funció que crec que li pertoca avui en dia.

De les escultures dir que no cren tan decoratives, sinó més bé dures, tant a la vista com a la consciència, ja que ens recordaren unes imatges, pots i inacabades, però que aconseguien transmetre bé a l'espectador la desesperança i la fam d'un món de cada dia més oblidat.

Esperem que iniciatives com aquesta i altres dutes a terme per *Sa Nostra* facin possible exposicions de tot tipus, i no haver d'esperar que sigui la iniciativa privada la que, per motius purament econòmics, ocupi aquest espai.

Antoni Sansó

Costums

Fa uns 60 anys el nostre poble de Sant Llorenç era molt pobre, la gent feia feina de sol a sol i treballava a foravila. Moltes famílies vivien pobrament, no com en aquest temps de boldó que ens ha duit el turisme i la vorera de mar, i anaven a fer feina a ses possessions a llogar-se per missatges, parellers, pastors o porquers, i les dones a la muntanya a cercar el càrritx per fer vencisos que més tard es venien per les messes de juny quan havien d'anar a segar les sementeres.

Els carrers i les cases també eren pobres, però és una llàstima que en el dia d'avui ja no existeixin aquelles cases típiques antigues... però tot ha canviat per mor del progrés que ha vengut, gràcies a Déu.

Vull descriure una casa que record de quan jo era nin: la fatxada de terra; el portal rodó i de pedra, on hi picaven el càrritx; l'empedrat de pedres, amb una parra; a l'entrada, darrera la porta, una gran pedra plana per picar, amb el maçot de fusta plena, les grosses manades de càrritx; més endins, l'escala que pujava al sòtil; davall, l'escudeller ple de plats grossos i morens, i el gerrer, amb dues gerres plenes d'aigua; a un racó, l'estaca per penjar la panera amb el pa.

En el segon aiguavés tenien la cuina antiga, amb el cossi i el cendrer, on guardaven la cendra que més tard passaven pel garbell i la preparaven per a fer llexivt: la posaven dins una alfàbia de terra, mitja de cendra i mitja d'aigua i servia per fer la bugada. Dins la cuina hi havia cadires sense repatler que se deien tibulets, i també hi estaven penjats el llum d'oli o la llumeta de petroli, i no hi mancaven les olles grans, els plats morens i el rosari, que resaven cada vespre abans de sopar.

Després de la cuina venia la cambra on hi havia l'alcova, amb el llit amb gran capçalera, les quatre macetes i unes faldes que l'enrevoltaven; a la caixa hi guardaven la roba i els llençols de drap, i a la repesa hi havia alguna imatge de la Verge i Sant Josep.

Després venia la porta del corral, que es tancava amb una barra gruixada de fusta, i el corral, amb les figueres de moro -que deien que les agradava estar aprop de la cuina per sentir el rosari- i el corral de les gallines, la soll i un corralet per fer verdures i sembrar algunes

plantes: alfabeguera, roses místiques, margalides i bellveures. Moltes cases no tenien pou ni cisterna i havien d'anar a cercar l'aigua al pou de la vila. Les cases eren baixes i les finestres tenien portallons.

Per recollir els fems de les carreres empraven un gran sarrió de palma. Les dones anaven a peu a la muntanya a cercar feixos de llenya i els portaven damunt el cap.

No menjaven carn de tot l'any més quan venien les grans festes de Nadal, Pàsqua i Sant Llorenç. De les matances es menjaven els ossos del porc els diumenges que feien bullit, i guardaven la sobrassada pel temps de les messes del segar i batre. Com que aquell temps la gent era més piadosa i religiosa que ara feien la Corema tan rígida que no menjaven res de porc degut als dejunis i abstinències que hi havia fins a Pàsqua. El darrer dia del carnaval, quan la campana major tocava per anunciar que entrava la Corema, feien el ressopó, i si quedava un tros de sobrassada el guardaven davall una olla de test fins al dia de Pàsqua.

Les dones anaven a foravila a entre-cavar les sementeres. Moltes famílies se-caven figues perquè els al.lots tenguessin un companatge per a l'hivern.

El poble estava baix d'alguns amos que els tenien a fer feina de sol a sol, fins que a l'any 1912 es posà el rellotge del campanar i ja saberen a quina hora es trobaven en el treball.

Les persones que ja tenen els seus anys poden contar moltes coses que són vertaderes històries que passaren quan eren joves. Gràcies a Déu tot ha canviat, però falta que hi hagi més amor i que de cada dia ens estimem més. Així formarem un poble religiós, amb cultura, i progrés.

Santuari del Castañar, gener de 1991

Germà Francesc Clapés

Un altre món

No sé ben bé d'on és aquesta fotografia (Sant Llorenç o Son Carrió?), ni l'època exacta, ni el nom de les persones que hi surten. No, no en sé res d'ella; però m'és igual.

D'una manera impersonal, és capaç de transmetre'm missatges.

L'absència d'homes.

La paret del fons.

Les cares i els cabells dels nins.

Els vestits.

I els peus, sobretot els peus.

No sé ben bé perquè, però mirant la fotografia, la imaginació em porta al Marroc, o a l'Alger, o a l'Iraq.

I pens en aquest contexte de gent senzilla avui enfrontada amb l'alta tecnologia occidental

dels *Patriot* o dels Scout; i em pega el tremolor a la indignació.

Quina culpa en té la gent normal iraquiana dels interessos dels seus dirigents o dels interessos dels americans?

Però la fotografia és llorençina, d'un Sant Llorenç d'ahir que, vist per la televisió ens sembla molt llunyà però que certament no ho és tant.

I em porta a pensar que, malgrat el *progrés* no sigui garantia d'apropament a aquesta utopia que anomenam felicitat, aiximateix és una cosa important, que cal valorar.

Guillem Pont

Comercial

Es Puig

INSTALL·LACIONS SANITÀRIES

Carrer Nou, 37

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR

Telèfon: 838299

